Иван Вазов - "Една българка"

Публикувано от **dannyboy** на **23.02.2010**

Иван Вазов - "Една българка"

"Момче, крий се хубаво днес. Довечера пак тука, та да те намеря."

Епизод след епизод Иван Вазов изгражда в разказа си „Една българка" образа на главната героиня баба Илийца. Характерните й черти той разкрива най-вече посредством отношението и към неназования по име бунтовник от Ботевата чета, когото тя, след случайната им среща привечер в церовата челопешка гора,решава да спаси от плъзналите черкезки потери. Тази среща и обещанието, което възрастната челопеченка дава на непознатия й момък, е сюжетна завръзка на разказа, а негова емоционална кулминация са думите и при втората им, вече уречена среща призори: „Момче, крий се хубаво днес. Довечера пак тука, та да те намеря." Взети извън контекста на епизода, те са обикновени, но читателят, проследил повествованието на разказа, чувства необикновеното в тях. Те обобщават всичко онова, което авторът е разкрил за характера и душевността на своята героиня: твърдост и решителност, честност и отговорност, майчина обич и християнско милосърдие, които достигат до благородна себеотдайност. Това, което издига до нравствено величие тия прости думи, е изричането им в силно драматична ситуация.

Момъкът не очаква от добрата жена този нов жест на самооблдание и себеотрицание, но читателят е подготвен за него чрез мислите, думите и действията на баба Илийца през краткия, но изпълнен с голямо психологическо напрежение отрязък от денонощието – от здрачаването до развиделяването.

Досетила се какъв е момъкът, който препречва пътя й към Искъра, баба Илийца се изпълва с жалост към него. В епизода тя покорява читателя не толкова с обещанието, което дава на бунтовника да му донесе още същата нощ хляб и топла горна дреха, колкото с мислите си, в които се проявява будното й национално-родово съзнание: „ Света Богородичке, помогни ми само да

стигна до манастира, Божичко, закрили го, българин е, тръгнало е за християнска вяра курбан да става." За емоционално и нравствено чувствителната селянка непознатият й четник е страдалец в името на всички българи, тя е умилена от смелостта и жертвоготовността му. В думите й проличава разбирането, че Бог е отзивчив към хората, сторили добро, и че на доброто трябва да се отвръща с добро. Може да се предполага, че след гласно изказаното обещание да помогне на гладния и треперещ от студ бунтовник, в тези мисли на героинята вече е залегнало и смелото решение да спаси и живота му. В подкрепа на подобно твърдение е и авторовото пояснение: „ И тя бързаше сега с утроена сила, за да спаси, ако даде Господ, два живота."

Упоритата българка не се разколебава в решениетоси да направи „това добро... клетнику", когато калугерът Евтимий отказва да я изслуша. Като не намира кой да я посъветва как да постъпи, за да спаси живота на младото, още „голобрадо момче" от Ботевата чета, тя е взела решението да го скрие у дома си и насочва към това благородно дело и физическите, и психическите си сили. Усилията й да изтръгне дълбоко забития в земята кол, за да освободи заключената за синджира ладия, добива характер на драматична схватка с враг, изпречил се на пътя й към едно богоугодно дело.

Заживяла с мисълта да скрие бунтовника у дома си, добрата и родолюбива българка баба Илийца се изненадва отдумите му при уговорената им среща: *„Къде ще се дяна, бабо, сега?"* Въпросът му й изглежда странен, дори неуместен. Място за съмнение няма, че отговорът й: *„Как къде?" Ами у дома!",* не е израз на моментно настроение. Възрастната жена не се съмнява, че заради наслоилия се в сърцата им страх, съселяните й може да предадат четника на турците, а нея да изгорят жива, *„ако усетят".* Обаче майчиното й сърце, загрижено за живота на един свободолюбив български син, както и християнските й и личностни нравствени добродетели не биха й позволнли да отстъпи от решението си дори и при осъзнатата смъртна опасност.

Повторното категорично изричане на даденото обещание става в обстановка, усложнена от наближаващото зазоряване. Това налага към твърдата решителност на героинята да се прибави и способността й да запази хладнокръвие, за да обмисли как да осъществи успешно трудната си задача. Житейска улегналост и здрав разум има в предложението и „Скрий се в гората, стой до довечера. Като мръкне, ще те намеря - на, тука пак - и ще те скрия у дома".

Авторът не е оставил да падне каквато и да е сянка на съмнение, че баба Илийца може да е решила да се освободи от опасния момък. Тя не го издава на двете заптиета, отказва се да

говори за него, когато усеща себичността и подлия страх на монаха. И у бунтовника не се поражда никакво недоверие към тази непозната жена, той й се е доверява напълно. В нея вижда „своя майка, свой спасител, свое провидение". Смисловата градация на съществителни имена („майка", „спасител", „провидение") поставя акцент върху духовната близост между двамата герои. Те са близки помежду си. Разпознават се в „своята" обща национална принадлежност към голямата българска цел – освобождението. Затова и определението за принадлежност („своя", „свой", „свое") разширява вътрешния си смислов и художествен, обем. Новата ситуация, в която баба

Илийца приема смъртта на своето внуче за трагична реалност, разколебава вярата на Ботевия четник в добрите намерения на страдащата жена да го спаси. Сполетялото я лично нещастие е достатъчно основание за промяна посоката на нравствените й търсения.

Писателяг е предоставил на читателя сам да си представи душевното състояние на бедната селянка, за която двегодишното й внуче е било единственото й останало близко същество. Израз на стресовото състояние, в което е изпаднала, са проплакванията и отчаяните й думи: „О, мамке! Гълъбчетоми...". В тях тя излива нежната обич към внучето си и горчивата мъка от скъпата загуба.

Драматичната ситуация е конфликтно задълбочена и от преживяванията на четника, в които се сплитат силното страдание от смъртта на едно дете, съчувствието към добрата жена, направила всичко възможно, за да спаси неговия живот, живота на един непознат човек и безнадежността му, че може да намери някъде приют от плъпналите черкезки потери.

Майстор не само на повествованието, но и на композиционния градеж на разказа, Вазов създава ситуация на сблъсък между очакваното и неочакваното, между душевната болка и чувството за отговорност. Това спомага да се открои прекрасното в нрававеността на баба Илийца. Милостивата и добра българка не може да остави бунтовника да си тръгне с мислъта, че личното и страдание ще я отклони от дадената дума. Тя чувства за свой човешки дълг да потвърди още веднъж решението си и го прави: „Момче, крий се хубаво днес. Довечера - пак тука, та да те намеря." Изказани с разплакан глас, думите й по-силно разкриват нейната духовна сила и отзивчивостта й към съдбата на един български борец за свобода. По художествени съображения, сега Вазов не е разкрил въздействието на обещанието й за спасение на момъка върху цялостното присъствие, както го е направил в двете предходни ситуации. Сломената от скръб жена не търси благодарност. За нея е важно да възвърне на бунтовника надеждата за живот. Читателят е убеден, че баба Илийца ще преодолее личното нещастие, за да спаси един човешки живот, затова при епизода с бунтовника, самоубил се, след като е застрелял черкезкия главатар Джамбалаза, изпитва болка не само за неизживелия живота си млад момък, но и за баба Илийца.

Powered by
Bukvar.bg

© 2010-2024